

11 Röhl – Händö – Dunkers station

HERRGÅRDSLANDSKAP MED STATIONSSAMHÄLLE

Händö gård ligger på en höjd invid Händösjön och vid sjöstranden märks en liten röd bod.

Mitt i Dunker, utmed väg 55 ligger Röls gård omgiven av ett böljande jordbrukslandskap. Gården har ett framträdande läge på en höjd i en bred dalgång. Gården syns på långt håll och utgör ett välbekant landmärke när man färdas på väg 55. Dalgången domineras av stora, sammanhängande åkerytor där mindre åkerholmskar varierar i landskapsbilden. I nästa dal, norrut, ligger Händösjön med Händö gård på en höjd som bildar ett näs där sjön smalnar av. Markerna runt Händösjön är småbrutna, öppna och varierande med åkrar och betesmarker. I området finns många platser med fina utblickar över sjön. Vid östra kanten av Händösjön ligger Dunkers stationssamhälle.

Röl var en by om tre gårdar fram till mitten av 1600-talet då Röl blev ett säteri. Säteriet upphörde efter några årtionden. Manbyggnaden i två våningar uppfördes

omkring 1800. Den består av timmer och är klädd med faluröd locklistpanel. Snickerierna är idag målade i grått och guldokra med sadeltaket täckt av tegel. Till gården hör ett stort antal faluröda arbetarbostäder från 1800-talets senare del. De påminner om den tid då gården låg under Ekensholm och drevs med statare. Förutom ett äldre timrat magasin i två våningar finns ett antal stora ekonomibyggnader, bland annat en äldre loge och ett stall i skiftesverk. De senaste decennierna har det tillkommit stora djurstallar utmed väg 55. Gården är en stor jordsbruksenhet där djurhållningen är en viktig del av verksamheten.

Vid Händösjön fanns förr två gårdar på var sin sida om sjön, Stora Händö och Lilla Händö som numer heter Sundshändö. På en karta från 1819 omnämns Händö som säteri med Sundshändö som en underlydande enhet. Händö gård

Röhls gård med huvudbyggnad från 1700-talet.

Händö gård med välbevarad äldre bebyggelse.

Ladugårdarna vid Röhl utgör ett landmärke i det öppna landskapet utmed väg 55 mot Strängnäs.

Sundshändö är ett ålderdomligt torp där de äldre detaljerna fortfarande är helt bevarade. På platsen låg tidigare Lilla Händö.

omfattar två generationers mangårdsbyggnader, en äldre timrad i två våningar och en yngre från slutet av 1800-talet. Till gården hör flera faluröda ekonomibyggnader från slutet av 1800-talet och tidigt 1900-tal. Gården utgör en väl sammanhållen miljö med många fina detaljer.

På norra sidan om Händösjön ligger Sundshändö, med en ålderdomlig och mycket välbevarad torpstuga. Andra äldre bebyggelsemiljöer är torpet Sjölund, med en huvudbyggnad från 1892 och Överhändö, med en timrad mangårdsbyggnad från 1871 och flera faluröda ekonomibyggnader.

Från Händö och norrut till Sundshändö går en väg med en bro över sjön. Varken bron eller vägen fanns med på kartan från 1819, i slutet av 1800-talet finns dock bron utritad.

Från Röl till Händö och runt Händösjön finns ett rikt förgrenat vägnät, som till stora delar återfinns på kartor

VIKTIGA VÄRDEBÄRARE

- Röhls gård med äldre välbevarade byggnader från 1700-talet och 1800-talet.
- Händö gård med ålderdomliga byggnader och en fint grupperad gårdsbild. Faluröda byggnader i timmer och andra byggnadstekniker.
- Äldre torp med typisk placering i gränsen mellan åker och skogsmark.
- Dunkers stationssamhälle, med station och äldre villor uppförda utmed järnvägens sträckning.
- Storskaligt jordbrukslandskap vid Röl.
- Småbrutet åker- och beteslandskap vid Händösjön med vyer över sjön.
- Smala terränganpassade och grusbelagda vägar.
- Järnvägsbanken och Dunkers gamla stationshus som en rest av Mellersta Sörmlands järnväg.

Dunkers stationshus har bevarat sin karaktär med namnskylt och klocka ovan entrén.

från 1600-talet och som sannolikt går tillbaks till den tid då gårdarna i området etablerades. Idag går det inte att färdas med bil hela vägen runt Händösjön, däremot är det en fin väg för en cykeltur.

År 1907 invigdes Mellersta Sörmlands järnväg som fick ett stationsläge i den östra delen av Händösjön. Stationssamhället fick namn efter socknen. Vid Dunkers station växte det fram ett litet stationssamhälle, där stationshus och ett antal äldre villor alltjämt finns kvar utmed järnvägsbanken. På stationsbyggnaden finns fortfarande stationsnamnet och klockan kvar på fasaden. Utmed banvallen ligger också Dunker mejeri från sent 1800-tal. Byggnaden är en typisk mejeribygnad, uppförd i tegel med panelade partier målade i ljus oljefärg. Snickerierna är gul- och grönmålade. Villorna daterar sig från 1910-talet och framåt, och är uppförda i olika stil och med varierande färgsättning.

Tillsammans visar miljön på ett litet stationssamhälle från tidigt 1900-tal där bebyggelsens placering visar hur stationssamhället vuxit fram utmed järnvägen. Norrut från Dunkers station anlades järnvägen invid och parallellt med vägen till Stålboga. Järnvägstrafiken lades ner 1964. Järnvägsrälisen är borttagen och bitvis går det att åka med bil på järnvägsbanken.

Dunkers mejeri ligger intill stationen där mjölk kunde sändas vidare till städerna i Mälardalen.

Utmed banvallen ligger små, tidstypiska villor från tidigt 1900-tal. De har sadeltak, faluröd panel, vita fönsterfoder och snickerier samt i flera fall en farstuvist.

ATT TÄNKA PÅ

- Röhl och Händö gårdar med deras ålderdomliga och välbevarade bebyggelsemiljöer ska underhållas så att deras karaktär består. Mangårdarna ska visas särskild hänsyn.
- Dunkers stationssamhälle ska kunna utvecklas med utgångspunkt i att det etablerades som ett stationsamhälle utmed en järnväg. Bebyggelsens placering och utdragna struktur visar på dess tillkomsthistoria.
- Det storslagna landskapet vid Röhl ska hållas öppet.
- Vagnätet bör behålla sin slingrande karaktär och grusbäläggning
- Bebyggelsens struktur och skala med färgsättning och materialval ska vara vägledande vid förändringar i bebyggelsen.

Mellersta Sörmlands järnväg – idag finns järnvägsbanken kvar som en bilväg.